

Szeged - fürdőváros

Száz éve született Pávai Vajna Ferenc

A Legyen Szeged fürdőváros! az MTESZ és két tagegyesülete, valamint a Hazafias Népfőnt városi bizottsága által 1961-ben rendezett kétnapos ankét szervezése kapcsán kerültem kapcsolatba Pávai Vajna Ferencel, a tudós geológus-hidrológussal, a hazai kőolaj- és földgáz kutatás úttörőjével, hévizeink feltárójával. Az októberben tartott rendezvényt megelőzően, már az év derekán levelezésbe kezdünk, és az egyik hozzámm írt sorokban többek között ezeket írta: „Magam geológus-hidrológus szakember vagyok, és mint örökös kritikus, mindig hangoztattam, hogy életünkbe tényleg életet kell vinni, a megszokott és sokszor túlhaldott sablonok helyett. Ma már némelyikünk geokémiai alapon az anyagélet-körfolyamat felismerésével hozzuk közös nevezőre a darvini szerves anyagvilág evolúciós fejlődését. A víz élete a Földben című összefoglaló tanulmányomban (Hidrológiai Közlemények 1944.) világviszonylatban új karsztosító geográfiai tényre és néhány vízféleség származására mutattam rá. Ezek az ismeretek vezettek azokra a negyedszázad előtti okszerű, földtani alapú fúrások vizkutatásokról, amelyek ma hazánkban a legfavorizáltabb népfürdők létesítéséhez... vezettek. Az utóbbiak egyike a szegedi fürdő kútja, amelynek helykitűzésében még az sem befolyásolt, hogy a régi kút gyakorlatilag már kimúlt volt.” (1961. 07. 02.)

Anyai ágon a Bolyaiakkal rokon Pávai Vajna Ferenc 1886. március 6-án született Erdélyben, Csongván. Edesapja ügyvéd volt, nagybátyja, Pávai Vajna Elek nagyteknéti geológus. Középiskolai tanulmányait a híres nagyenyedi kollégiumban végezte, majd egyetemi diplomáját Budapesten szerezte meg. Doktori címének elnyerését követően, 1911-ben a selmecbányai akadémián Böckh Hugó professzor mellé került, és így lett tagja az első erdélyi gázkutatási térképezési csoportnak. A Kolozsvár és Dés közötti terület munkálatait önállóan végezte. Horvátországban 1915 és 1918,

majd a következő két évben a dunántúli szén-hidrogén-kutatásokban vállalt jelentős szerepet Papp Simonnal (1886—1970) együtt, aminek legeredményesebb állomása a budafai boltozat felfedezése volt. A háború befejeztével, 1920 végén a Pénzügyminisztérium bányászati főosztályára került. Hosszabb tanulmányokat tett Franciaországban és Ausztriában, majd Toscanában ismerkedett meg a természetes gőzbányászattal. Ez a tanulmányút adott impulzust a nagyalföldi mélyvizekkel történő fokozatosabb foglalkozásra, ami azok hőenergiáját illeti, a gyógytényezőknél.

A híres szegedi Anna-forrás megalkotása is Pávai Vajna Ferenc kiváló alkotó munkásságának eredménye. A termálkút feltárásához 1926-ban kezdtek. A kutatási furással mélyítették, és 1927-ben fejezték be a feltárási munkálatokat. Abban az időben szenzációs sikereket ért el a szegedi hévízfúrás, nemcsak a közvélemény előtt, hanem a szakemberek is nagy csodálkozással fogadták, hogy a levantei homokréteget feltáró, 972 méter mélységű, perceként 600 liter hozamú kút vizének hőmérséklete 50 fok Celsius, és kémiai összetevőiben is igen gazdag. A nagyszerű sikert újabb nem követte, ugyanis hiába határozták el új kutatási fúrásokat annak idején, pénzügyi hiány miatt a nagy tervek nem valósultak meg. Az első eredménytől számítottva harminc év telt el, hogy Szegeden újabb fúrásokba kezdtek, és tarták fel a város nagy jelentőségű energiakiadását (Haladás Tsz, 1957, Felszabadulás Tsz, 1959, Újszeged, Székely sor, 1962, textilművek, 1964 stb. Ezek vízhozama perceként már 2 ezer liter körüli.)

Pávai Vajna a feltörő hévizek környékén mindenütt szeretett volna virágzó fürdővárosokat kialakítani, így Szegeden is. Az Anna-forrás megvalósításában Boczó Károly műszaki tanácsos, Papp Ferenc fürdőigazgató, Csányi Ferenc főmérnök és Berenczey Domokos városi főmérnök vállaltak példamutató szerepet. A hévízgyógyvízzé nyilvánítását pe-

dig elsőként Rusznay István professzor és Frank Miklós budapesti fürdőigazgató szorgalmazta. Szénsavval dúsított forgalomba hozatalát Patzauer Dezső 1938-ban oldotta meg — mai gazdája a pincegazdaság —, és nevezte el a kúttal egyidős lányáról (Kanadában élő orvosos) Anna-víznek. A palackok címkeinek grafikája Kopasz Mártaé. Hazánkban az első geotermikus fűtést is itt oldották meg, a MÁV-igazgatóság 1955-ig innen kapta a fűtőenergiát.

A Pénzügyminisztériumtól Pávai Vajna 1930-ban megvált, és mint főgeológus a Földtani Intézet szolgálatában folytatta tovább kőolaj- és földgáz kutatási munkásságát, az ország különböző pontjain. Nyugdíjba 1944-ben vonult, de 1950-ben reaktiváltatta magát, és ismét a Földtani Intézetben dolgozott. Ebben az időben végezte el az alföldi Dunamellék rétegtani és hegység szerkezeti vizsgálatát, sok új megállapítással. Ettől a munkától 1957-ben vált meg, és a komlói kőszénterületen dolgozva, Máza-bányatelepen töltötte gazdag életének utolsó éveit. Javaslataira létesültek az alföldi hévízkutak mellett az első termálenergiával fűtött kertészetek. Az Anna-víz elődje, a Masa István üzemében (1887), Moszkvai krt. 9. palackozott Petőfi gyógyvíz. Az üzem 1924-ben megszűnt.

Szekszárdon, 1964. január 13-án halt meg, 77 éves korában.

A már idézett levelében írta: „A város által fűrt új kút nemcsak a földtani szerkezet-megállapításmat igazolta a mélységfüggvényű üledékhévíz hőfokával, és maga, valamint a gázai vegyi összetételével, hanem immár több év: ized vizbőségével és ennek balneológiai és hőszigetelésével is azt igazolta, hogy méltán sorakozik országunk részben más természetű gyógyító fürdőinek gyógytényezői mellé. Szeged lehet fürdőváros! Máris fürdőország kellene legyünk és Szegednek, a periferiális, regionális városnak léte-deke, hogy gyógyfürdőváros legyen.”

Bátyai Jenő

Pályázati felhívás

Az egészségre és a közönségre káros ital fogyasztása elleni társadalmi felelősségérzet növelését elősegítő grafikai pályázatot hirdet az Alkoholizmus Elleni Állami Bizottság és a Közművelődési Információs Intézet. A kiírási kategóriák: külön pályázhatnak a gyermekek és a tanuló fiatalok, illetve a felnőttek. Az első díjat mindkét kategóriában tíz-, a másodikikat öt- és a harmadikat díjat háromezer forinttal jutalmazták.

A pályaműveket szakértők zsűrizik, és a legjobbnak ítélt munkákból a Közművelődési Információs Intézet kiállítását rendez. A díjazott alkotásokat — plakátokat — sokszorosítják, amelyek országos terjesztésbe kerülnek. Bárki elküldheti alkotását, csupán egy a feltétel: nyomtatásban meg nem jelent pályaművel vagy -művekkal pályázhatnak.

Az alkotásokat május 15-ig várják a Közművelődési Információs Intézetben, 1035 Budapest, Miklós tér 1.

Pécsi galéria

Érdekes szabadteri galéria bontakozott ki a pécsi dóm környékén. Olyan nagy alkotóknak — írónak, költőnek, képzőművészeknek, muzsikusoknak — a szobrait állították, illetve állítják fel, akik valamilyen módon kötődtek a mecsekaljai városhoz. Hangulatos kertek, sétányok, terek adtak helyet a már elkészült műveknek — valamennyi jeles szobrász alkotása. A példát az előzők adták, amikor a sétányon 120 évvel ezelőtt elhelyezték a város két híres zenészének, Amtmann Prospernek és Weidinger Imrének az emlékművét.

A mai szobrok közül az elsőt 1972-ben avatták fel: a középkori várkertben áll Borsos Miklós egész alakos Janus Pannonius-szobra. Csontváry Koszta Tivadar szobra a sétány fái között — a műveinek szentelt múzeummal szemközt — kapott helyet; korának egyik legnagyobb festőjét Kerényi Jenő formálta meg bronzból. A vársétányt díszíti a Pécsért is járt költő, Ady Endre szobra, amelyet fehér márványból faragott ki Melocco Miklós.

Az utóbbi időben további szobrokkal gazdagodott a székesegyház környéke. Kodály Zoltán sok szál fűzte Pécshez, szobrát Varga Imre készítette el; a mű a dóm előtti parkban áll. Ugyancsak Varga Imre alkotta meg Liszt Ferenc szobrát; a püspöki palota mellett egy erkélyt képeztek ki, annak korlátjára támaszkodik krómaccél alakja. A megyei könyvtár közelében levő kis térre került Borsos Miklós újabb munkája, Babits Mihály bronzszobra.

Dr. V. M.

Rác Aladár-cimbalomverseny

Rác Aladár cimbalomművész születésének 100. évfordulója alkalmából a Pataky István Művelődési Központ, a Magyar Televízió, a Magyar Rádió és az Országos Szórákkozató Zenei Központ cimbalomversenyt hirdet.

A verseny májusban, selejtezővel kezdődik, majd október—novemberben elődöntővel, 1987. januárjában középdöntővel folytatódik, s 1987. februárban döntővel, 1987. márciusban gálaműsorral zárul. A középdöntőt, a döntőt és a gálaestet a rádió és a televízió is közvetíti.

A versenyben — amelyre 35 éves korig lehet jelentkezni — kötelezően előírt és szabadon választott műveket kell előadni. A verseny díjai: I. díj 20 000, II. díj 15 000, III. díj 10 000 forint.

Jelentkezni 1986. március 31-ig a Pataky István Művelődési Központhoz (Budapest, 1105, Pataky tér 7—14.) címzett levélben lehet. A további részletekről írásban kapnak tájékoztatást a jelentkezők.

MI? HOL? MIKOR?

1986. MÁRCIUS 6., CSÜTÖRTÖK NÉVNAP: LEONÓRA, INEZ
A Nap kel 6 óra 16 perccor, és nyugszik 17 óra 35 perccor.
A Hold kel 4 óra 34 perccor, és nyugszik 12 óra 25 perccor.

VIZÁLLÁS

A Tisza vizállása Szegednél szerdán plusz 213 cm (apadó).

SZAZHUSZONÖT ÉVE
született Négyesy László (1861—1933) egyetemi tanár, irodalomtörténész, akadémikus, a magyar versenst érdemes kutatója. Híres szemináriumi szünetelt a modern magyar líra.
22.00: Egészen normális örület NSZK tv-filmsorozat — 9.
22.50: Tv-híradó 2.

BELGRÁD 1.
17.00: Tv-híradó magyarul és szerbhorvátul
17.45: Esetek és előnyök
18.15: Ismeretterjesztőműsor
18.45: Sportműsor
19.15: Rajzfilm
19.30: Tv-híradó
20.00: Panoráma
20.10: Kézilabda-vb
22.00: Réjtájtár
23.15: Tv-híradó

BELGRÁD 2.
18.00: Belgrádi műsor
19.00: Sikerlista helyett
19.30: Tv-híradó
20.00: Julius Caesar

ÚJVIDÉK
17.00: Tv-híradó magyarul és szerbhorvátul
17.45: Esetek és előnyök
18.15: Dok.-műsor
18.45: Egészség és Élet
19.15: Nagy inyesterek kis titkai
19.20: Rajzfilm
19.30: Tv-híradó
20.00: Panoráma
20.40: Kézilabda-vb
22.10: Tv-híradó szerbhorvátul

ZENESZÍNHÁZ
Délelőtt fél 11 órakor: Macbeth — Nyugdíjas börtöl.
KISSZÍNHÁZ
Délután 2 órakor: Tündér a padláson — Bérletszünet.
Este 7 órakor: Galopp a Vérmezőn — Bérletszünet.

MOZIK
Vörös Csillag: délelőtt 10 órakor: Hajókkal a bástyák ellen (színes szovjet film), délután fél 3, háromnegyed 6 és 8 órakor: Danton (színes francia—lengyel film, 14 éven felülieknek)
Fáklya: délután háromnegyed 3 órakor: Vadnyugati macskokaland (színes, m. b. lengyel—francia rajzfilm), negyed 6 órakor: Hajókkal a bástyák ellen (színes szovjet film), fél 8 órakor: Udvozlegy Maria (svájci film).

Kiskőrössi halászcserda (videomoz): este 10 órakor: Ne hagyj magad Pitkin! (színes, angol bohózat).

ÜGYELETES GYÓGYSZERTÁR
Klauzáz tér 3. szám (13/57-es). Este 8 órától reggel 7-ig. Csak sürgős esetben.

BALESETI, SEBÉSZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET
Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden a II. Kórház (Tolbuhin sgt. 57.) veszi fel, sebészeti felvételi ügyeletet az I. sz. Sebészeti Klinika (Pécsi u. 4.), urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház tart.

ÉJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET
Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. sz. alatt. Telefon: 10-100.

GYERMEKORVOSI ÜGYELET
Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti körzeti gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.

GYERMEK FÜL-ORR-GÉGESZETI ÜGYELET
Minden kedden és csütörtökön este 19 órától reggel 7 óráig, szombatonként reggel 8 órától déli 12 óráig és a márciusi vasárnapok közül, március 30-án reggel 7 órától, másnap reggel 7 óráig a gyermek fül-orr-gégeszeti ügyelet az újszegedi gyermekorvostudományi központban van. (Szeged, Odessza krt. 37.). Telefon: 22-655. Egyéb napokon a Fül-Orr-Gége Klinika tart ügyeletet. (Szeged, Lenin krt. 111.). Telefon: 21-122.

FOGORVOSI ÜGYELET
Mindennap este 22 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7 órától hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1—3. Telefon: 14-420.

SOS LELKISEGÉLY-SZOLGÁLAT
Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

TÉVÉ

BUDAPEST 1.
7.50: Tv-torna
7.55: Az SZKP XXVII. kongresszusáról jelentjük
15.50: ITV
17.05: Hírek
17.10: Bizánci örökség a modern Görögországban — görög rövidfilm — (ism.)
17.35: Mesterdallamok
18.10: Képiúság
18.15: Tizen Tüliak Társasága
18.55: Reklám
19.10: Tv-torna
19.15: Esti mese
19.30: Tv-híradó
20.00: Starsky és Hutch — amerikai bűnügyi tv-filmsorozat
20.50: A hét műtárgya
20.55: Az SZKP XXVII. kongresszusáról jelentjük
21.40: Panoráma
22.35: Képiúság
22.45: Himnusz

BUDAPEST 2.
17.10: Képiúság
17.15: Pedagógusok fóruma
17.50: Zseb-tv — (ism.)
18.20: Egészen normális örület — NSZK tv-filmsorozat — 8. — (ism.)
19.10: Muszorgszkij-est — (ism.)
20.15: Telesport — labdarúgó kupanap
20.40: Ferfi Kézilabda-vb — középdöntő Kb.
21.15: Reklám

KOSSUTH

8.20: Miről ír a Társadalmi Szemle új száma?
8.30: Ghanai népzene
8.40: Rahmanjyinov: A fősvény lovag — egyfelvonásos opera
9.44: Nefejeles — (ism.)
10.05: Diákfelőra
10.35: Fauré: Dolly (Tusa Erzsébet és Lantos István — zongora)
10.50: Nótacsokor
11.40: Kis kamarában gyertyát gyújték — Franciscs Károly önéletrajza — 7.
12.30: Ki nyer ma?
12.45: Gyermekek veszélyben — A Válaszolunk hallgatónknak különkiadása
13.00: Zenekari muzsika
13.40: Kapcsoljuk a nyiregnyházi stúdiót
14.10: A magyar széppróza századai — (ism.)
14.25: Erdélyi Miklós operafelvételeiből
15.00: Lapozgató külföldi irodalmi folyóiratokból
15.30: Brahms: F-dúr szonata
16.05: Révkalauz
17.00: A dilipapír — Martinkó Károly dok.-játéka
17.51: Szalay László nótákat énekel
19.15: A lammemoori mész — Walter Scott regénye — 4.
20.12: Lemezműzeum
20.54: Népdalost
21.40: Elektronika és társadalom — 1.
22.20: Tíz perc külpolitika
22.30: Körömdi Klára zongorázik Kb.
23.30: Szimfonikus miniatűrök
0.10: Himnusz
0.15: —
4.20: Éjfél után ...

PETŐFI

8.05: Nóták
8.20: A Szabó család — (ism.)
8.50: Tíz perc külpolitika — (ism.)
9.05: Napközben — zenes délelőtt
12.10: Fűvösesztrád
12.25: Néhány szó zene közben
12.30: A Népművészet Ifjú Mestereinek felvételeiből
13.05: Nosztalgiahullám
14.00: Letöltő
15.05: Néhány perc tudomány
15.10: Operaszlágerek — (ism.)
15.45: Törvénykönyv
16.00: Halló, Berlin! — Halló, Budapest! — közös tánczenei műsor
17.08: John McLaughlin lemezeiből
17.30: Tanakodó
18.30: Slágerlista
19.05: Operettkedvelőknek
20.03: A Poptarisznya dalaiból
21.05: Kaptam 29 percet a Rádiókabarétól — Koós János műsora — (ism.)
21.45: Leo Brouwer és Csiro Szuzuki gitározik
22.00: Maholnap — ifjúságpolitikai folyóirat
23.20: —
0.14: Könyvzene estli hangulatban
0.15: —
4.20: Éjfél után ...

PÉNTEK DELELŐTT

KOSSUTH
8.20: Világablak
8.50: Adriana Lecouvreur — részletek Cilea operájából
9.33: Ovodások műsora
9.53: Lottósorsolás
10.05: Veress Miklós versei
10.10: Zenekari muzsika
11.00: A magyar nyelv hete
11.45: Maros Rudolf: Ecseri lakodalmak

PETŐFI

8.05: Orfeusz az alvilágban — részletek Offenbach operettjéből
8.50: Tíz perc külpolitika
9.05: Napközben

Az üzemi balesetes dolgozó kártérítéséről

B. I. szegedi olvasónkat üzemi balesetből eredő rokkantsága miatt nyugdíjazták. A nyugdíj mellett a kieső kereset pótlására járadékot kapott. Ha munkakörében a bérék emelkedtek, ennek megfelelő értékben járadékát is emelték. Most fordult elő, hogy a járadék emelésénél nem a munkakörében elért béremeléseket, hanem a vállalat általános évi bérfelajánlásának mértékét vették alapul, s levonták az elmaradt kereset és nyugdíj járulékot is. Így olvasónk rosszul járt, ezért érdeklődik, hogy ez az eljárás szabályos-e. Állapota javul, és hamarosan dolgozhat. Szeretné tudni, hogy köteles-e a munkáltatót visszatéríteni, s ha igen, jár-e továbbra is kártérítés részére?

Olvasónk ügyében a munkáltató nem követett el szabálytalanságot. Az a rendelkezés ugyanis, hogy a kártérítés összegének emelésénél az azonos vagy hasonló munkakörben dolgozó keresetében bekövetkezett bér-

emeléseket kell alapul venni — 1982-től kezdve megváltozott. A jelenleg hatályos rendelet szerint a kártérítés módosításának alapjául szolgáló bérnövekedés mértékének meghatározásánál a munkáltatónál ténylegesen megvalósult átlagos évi bérfelajánlás mértéke az irányadó. Jogszabály rendel el azt is, hogy az elmaradt kereset és nyugdíj járulékot a kártérítés összegének kiszámításánál le kell vonni (nettó bér).

Másik kérdésére kedvező a válaszuk. A munkáltató köteles újból alkalmazni azt a munkaképessé vált dolgozót, aki nála üzemi baleset vagy foglalkozási betegség folytán megrokkant, és rokkantsági nyugdíjának megállítására tekintettel munkaviszonya korábban megszűnt. Ez a kötelezettség a munkáltatót addig terheli, amíg a dolgozó az öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt eléri (nőknél 55., férfiaknál 60. év).

A rendelkezések értelmében kártérítés az üzemi baleset szenvedett dolgozót — ha kára van — akkor is

megilleti, ha munkaviszonyban áll. A kártérítés összege azonban változhat. A kártérítés összegét ugyanis módosítani kell, ha utóbb a tényleges körülmények változnak, például azért, mert a dolgozó egészségi állapota javul, s munkába áll, dolgozni kezd stb.

Dr. V. M.